

Základná škola s materskou školou, Golianovo 60

Program rozvoja čitateľskej gramotnosti

Koordinátor: Mgr. Antónia Krištofiková, Mgr. Jana Michaličková
Školský rok: 2018/2019

V školskom roku 2018/2019 medzi priority patrí prehĺbovanie čitateľskej gramotnosti, ktorá vedie žiakov k porozumeniu a používaniu písaných textov, k uvažovaniu o nich pri dosahovaní osobných cieľov, rozvíjaní vlastných vedomostí a schopností. Čítanie s porozumením predstavuje integrálnu súčasť všetkých vyučovacích predmetov. Predpoklad pre zvládnutie ostatných vyučovacích predmetov vytvárajú dobré čitateľské zručnosti, preto patria v rámci školského vzdelávania medzi kľúčové oblasti.

Ciele čitateľskej gramotnosti:

1. Bázová gramotnosť
2. Funkčná gramotnosť

Cieľom je **dosiahnuť základnú (bázovú) gramotnosť**. Podľa tohto modelu ide o schopnosť žiaka čítať a porozumieť významu prečítaného textu. Informácie sa ukladajú do pamäti a podľa potreby sa viac alebo menej modifikovane reprodukovujú. Výkon sa posudzuje podľa rýchlosti čítania, chybovosti, plynulosti a porozumeniu textu.

Ďalšia práca s textom spočíva v spracovaní informácií z prečítaného. Zvyčajne sa tento proces chápe ako výber dôležitých údajov, myšlienok a poznatkov. Komplexnejšie ho vymedzuje model **funkčnej gramotnosti**.

Spracovanie informácií realizuje týmito procesmi (činnosťami):

- identifikovanie hierarchie informácií v texte,
- odlišovanie dôležitých informácií od marginálnych,
- hľadanie vzťahov medzi hlavnou myšlienkou a podpornými informáciami,
- komprimovanie (stláčanie) textu,
- vyvodenie záverov z textu,
- extrahovanie explicitných (priamo vyjadrených) a implicitných informácií (čítanie medzi riadkami),
- hodnotenie využitia, užitočnosti, novosti, spoľahlivosti a pravdivosti informácií a kritická reflexia.

Výstupom spracovania informácií z textu by malo byť odhalenie **informačného jadra textu** ako prejav globálneho porozumenia textu.

Základné postupy, pomocou ktorých sa človek k informačnému jadrú dopracuje, sú:

zovšeobecňovanie – nahradzujú sa podriadené informácie vyššej, všeobecnejšej informácii, **vypúšťanie informácií** – z textu sa odstraňujú nadbytočné alebo všeobecne známe informácie,

integrácia – spájanie informácií, ktoré spolu súvisia alebo vyplývajú jedna z druhej,

konštrukcia – vytváranie informácií globálnejšieho charakteru, než sú informácie obsiahnuté v danom texte.

Čitateľská gramotnosť je definovaná ako „schopnosť porozumieť a používať také písomné jazykové formy, ktoré vyžaduje spoločnosť, alebo ktoré majú hodnotu pre jednotlivca.

Štyri procesy porozumenia:

1. vyhľadávanie určitých informácií – čitateľ lokalizuje tú informáciu alebo myšlienku v texte, ktorá je dôležitá na porozumenie významu textu; informácia je v texte explicitne (priamo) uvedená;
2. vyvodzovanie záverov – čitateľ vyvodzuje informácie a myšlienky alebo súvislosti medzi nimi, ktoré napriek tomu, že nie sú explicitne formulované, z textu priamo vyplývajú.
3. interpretovanie a integrovanie myšlienok a informácií – čitateľ konštruuje význam nad rámec textu, pri interpretácii nachádza medzi myšlienkami textu súvislosti, pričom využíva svoje predchádzajúce poznatky, vedomosti a skúsenosti; pri interpretácii dochádza okrem

integrácie myšlienok a informácií z textu navzájom aj k integrácii a syntéze predchádzajúcich poznatkov a vedomostí čitateľa.

4. hodnotenie obsahu, jazyka a textových prvkov – čitateľ kriticky hodnotí prečítaný text – jeho obsah a formu, čo zahŕňa aj reflektovanie štruktúry textu, jazykových prostriedkov, literárnych útvarov vrátane autorovho osobného pohľadu a štýlu; čitateľ pritom využíva svoje vedomosti o svete, znalosti jazyka a jazykových konvencií, opiera sa o svoje predošlé skúsenosti s čítaním textov. Obsah textu môže byť hodnotený z hľadiska jeho celkovej hodnoty, hodnovernosti, alebo jeho významu pre čitateľa. Pri hodnotení textu môže čitateľ vychádzať zo svojho chápania sveta a predošlých čitateľských skúseností. Zatiaľ čo prvé dva procesy porozumenia sú úzko späté s textom, druhé dva vo väčšej miere predpokladajú využívanie vedomostí a skúseností žiakov.

Ciele čítania, ktoré súvisia s motiváciou žiakov a ktoré sa u detských čitateľov uplatňujú najviac, či už v škole alebo mimo nej. Sú to:

- **Čítanie pre literárny zážitok** súvisí s čítaním literárnych textov (beletrie), v ktorých sa čitateľ stretáva s fiktívnymi hrdinami, udalosťami, či prostredím, kde sa príbeh odohráva.
- **Čítanie na získavanie informácií** sprostredkované rôznymi druhmi informačných (faktografických) textov, v ktorých sa čitateľ stretáva s aspektmi reálneho sveta, dozvedá sa o podstate a príčinách fungovania javov.

Prácu s informáciami v primárnom vzdelávaní určujú niektoré **klúčové kompetencie (spôsobilosti)** (Štátny vzdelávací program, ŠPÚ, 2008):

- **sociálne komunikačné kompetencie** – rozumie rôznym typom doteraz používaných textov a bežne používaným prejavom neverbálnej komunikácie a dokáže na neadekvátne reagovať;
- **kompetencie v oblasti informačných a komunikačných technológií** – dokáže adekvátne veku aktívne vyhľadávať informácie na internete;
- **kompetencia k celoživotnému učeniu sa** – vyberá a hodnotí získané informácie, spracováva ich a využíva vo svojom učení a v iných činnostiach;
- **kompetencia riešiť problémy** – hľadá a využíva rôzne informácie, skúša viaceré možnosti riešenia problému, overuje správnosť riešenia a osvedčené postupy aplikuje pri podobných alebo nových problémoch.

Vzdelávacia oblasť	Primárne vzdelávanie	Sekundárne vzdelávanie
Jazyk a komunikácia	Vlastná tvorba jazykových prejavov, práca s informáciami, čitateľská gramotnosť, schopnosť argumentovať. Klúčové jazykové kompetencie – <i>počúvanie, hovorenie, písanie, čítanie s porozumením</i> . Čitateľské kompetencie – súbor vedomostí, zručností, hodnôt a postojov zameraných na príjem (repciu) umeleckého textu (čítanie, deklamácia, počúvanie), jeho analýzu, interpretáciu a hodnotenie. Rozvoj čitateľských schopností, ktoré presahujú aspekt technického zvládnutia čítaného textu a smerujú k prijatiu jeho obsahu.	
Príroda a spoločnosť	Samostatne sa orientovať v informáciách a vedieť ich spracovávať	Získavať informácie o prírode a jej zložkách nielen z rôznych zdrojov, ale aj prostredníctvom vlastných pozorovaní a
Človek a príroda	objektívne do takej miery,	

	do akej to povoľuje kognitívna úroveň žiaka.	experimentov v prírode a v laboratóriu, čím si rozvíjajú zručnosti pri práci s grafmi, tabuľkami, schémami, obrázkami, náčrtmi.
Človek a spoločnosť		Získavať základne schopnosti a zručnosti poznávať historicky materiál. Vyhľadávať relevantne informácie z rôznych zdrojov a využívať ich v <i>dejepise</i> . Pracovať s informáciami o Slovenskej republike ako časti Zeme a o Zemi ako celku, porozumieť a rozvíjať čítanie a interpretáciu obrázkov, fotografií, grafov, tabuliek, prierezov, schém a diagramov ako prostriedkov <i>geografie</i> .
Matematika a práca s informáciami		Matematika sa podieľa na rozvíjaní schopnosti žiakov používať prostriedky IKT na vyhľadávanie, spracovanie, uloženie a prezentáciu informácií.

Vzdelávacie ciele čitateľskej gramotnosti

Na primárnom stupni vzdelávania ma kľúčové postavenie slovenský jazyk a literatúra.

V nižšom sekundárnom vzdelávaní sa systematicky žiak učí čítať s porozumením v predmete slovenský jazyk.

Stupeň vzdelávania	Schopnosti žiaka	Zručnosti žiaka	
Primárne vzdelávanie	I. Vyhľadať informáciu	Vedieť vyhľadať priamu informáciu po prečítaní časti príbehu.	
	II. Rozvoj predstavivosti a fantázie	Sformulovať svoju predstavu o pokračovaní textu.	
	III. Analytické a interpretačné zručnosti.		Zostaviť osnovu prečítaného textu.
			Určiť hlavnú myšlienku prečítaného textu.
			Prerozprávať obsah prečítaného textu.
			Vyjadriť svoje pocity a zážitky z prečítaného textu.
			Identifikovať hlavné a vedľajšie postavy.
		Odlišovať prozaické a básnické texty.	
		Odlišovať umelecké a náučné texty.	
IV. Schopnosť získať informácie	Získať informácie pozorovaním, skúmaním hľadaním v rôznych informačných textoch.		
V. Schopnosť orientovať sa v netextových	Orientovať sa v mape, rozprávať o obrázkoch, fotografiách, triediť ich, využívať		

	materiáloch	v kontextových situáciách.
Sekundárne vzdelávanie	I. Zamerať svoje čítanie podľa potreby	Vybrať text podľa komunikačného zámeru a podľa danej situácie.
		Nahlas, ticho a opakovane prečítať text.
	II. Pochopiť význam textu	Pochopiť umelecký a vecný text s využitím explicitných informácií.
		Pochopiť text podľa implicitných informácií.
		Tvoriť a overiť navrhnuté hypotézy.
	III. Pochopiť formálnu stránku textu	Reprodukovať umelecky a vecný text na základe chronologickej alebo logickej postupnosti.
		Rozoznať všeobecne usporiadanie textu – odseky, nadpisy atď.
	IV. Odlíšiť vetu a text	Rozpoznať a pomenovať rozličné texty a určiť ich horizontálnu štruktúru.
		Vyhľadať prvky nadväznosti medzi slovami a skupinami slov, ktoré slúžia na plynulý prechod medzi vetami, odsekmi, časťami výpovedí.
	V. Pochopiť zmysel	Určiť časovú a logickú postupnosť v rozvíjaní témy.
		✓ interpunkčných znamienok ✓ gramatických kategórii (rod, číslo, pád, osoba, číslo, čas)
	VI. Pochopiť význam lexikálnych jednotiek	✓ Porozumieť významu slov v umeleckých a vecných textoch.
		Overiť si význam slova.
		Porozumieť štruktúre slova a jeho častiam, napr. slabikám a hláskam.
		Rozoznať sémantické vzťahy medzi slovami, skupinami slov, jednovýznamove – viacvýznamove slova

Tradičné formy na rozvoj čitateľskej gramotnosti:

- hlasné čítanie,
- tiché čítanie,
- vzájomné čítanie / v dvojiciach, v skupine/,
- odpovede na otázky k textu,
- tvorba otázok k textu / ak vie o čom čítal, vie vytvárať otázky/,
- rozprávať jeden druhému o prečítanom,
- napísať krátku vlastnú reakciu,
- dramatizácia,
- výstavky kníh s možnosťou ich zakúpenia,
- pravidelné návštevy školskej knižnice,

- pripravovať pracovné listy i prezentácie, pracovať s textom v papierovej i elektronickej podobe,
- tvorba školského časopisu Lipka,
- čitateľské kútiky na chodbách školy a iné.

Netradičné formy na rozvoj čitateľskej gramotnosti:

Aktivity k rozvoju čitateľskej gramotnosti sú uvedené v pláne práce školy na školský rok 2018/2019.

Všeobecné úlohy zamerané na rozvoj čitateľskej gramotnosti žiakov v základnej škole

1. Podporovať vzdelávanie pedagogických zamestnancov v oblasti rozvíjania predčitateľskej a čitateľskej gramotnosti detí a žiakov.
2. Formovať kladný vzťah detí a žiakov ku knihe a literatúre, organizovať súťaže v čitateľských zručnostiach a popoludňajšie čitateľské aktivity v školských kluboch detí.
3. Vypracovať plán aktivít na podporu rozvoja čitateľskej gramotnosti a začleniť ho do ŠkVP; dbať o zvyšovanie jazykovej kultúry žiakov na všetkých vyučovacích hodinách (t. j. nielen na vyučovacej hodine slovenského jazyka a literatúry).
4. Využívať možnosť vzdelávania celého pedagogického zboru z ponuky vzdelávacích aktivít MPC v oblasti cieleného rozvíjania čitateľskej gramotnosti, resp. vzdelávania pre riadiacich zamestnancov škôl s obsahovým zameraním na tvorbu vlastnej stratégie rozvoja čitateľskej gramotnosti.
5. Podporovať voľnočasové aktivity detí a žiakov zamerané na jazykovú kultúru (recitačné a literárne súťaže, školské časopisy).
6. V materských, základných a stredných školách systematicky budovať školskú knižnicu.
7. Na www.edicnyportal.sk je zverejnený zoznam zostatkových zásob titulov nereformných učebníc a učebných textov, ktoré sú k dispozícii školám na objednanie pre potreby doplnenia knižničného fondu v školských knižniciach.
8. Odporúča sa využívať možnosti dané školskou knižnicou na vyučovanie literatúry na vyučovacích hodinách slovenského jazyka a literatúry.
9. Odporúča sa podľa možností doplniť knižničný fond dielami súčasnej literatúry pre deti a mládež.

Odporúčané webové stránky: www.mpc-edu.sk/aktuality
www.spgk.sk
www.statpedu.sk
www.edicnyportal.sk

Aktivity zamerané na rozvoj čitateľskej gramotnosti žiakov v našej škole

Názov aktivity	Obsahová náplň	Termín realizácie	Zodpovední
Čo nám prezrádzajú knihy?	Rozvoj čitateľskej gramotnosti v ŠKD prostredníctvom pravidelných dopoludňajších, popoludňajších čitateľských aktivít	priebežne	triedni učitelia vychovávateľa
Návšteva obecnej knižnice	Návšteva knižnice spojená s výpožičkou kníh	priebežne	triedni učitelia, vychovávateľa
Spisovatelia a ilustrátori	Tvoríme ilustrácie k literárnemu dielu	priebežne	učitelia SJL a VYV, vychovávateľa
Čitateľské dielne o knihách	Predstavenie kníh, ktoré žiaci prečítali	priebežne	triedni učitelia a vychovávateľa
Literárny vláčik	Spoznávanie lit. žánrov a spisovateľov	priebežne	učitelia SJL
Rande naslepo	Náhodný výber doplnkového čítania	priebežne	Míchaličková
Školské kolo recitačnej súťaže HK	Recitačná súťaž v prednese poézie a prózy	február	Míchaličková
Daruj knižku pod stromček	Burza kníh	november - december	Míchaličková, Pauerová
Najkrajšia záložka	- súťaž o najkrajšiu záložku	október	Míchaličková
Čítame nahlas pre seba i iných – mesiac hlasného čítania	Hodiny zamerané na hlasné čítanie v škole i doma	december - január	učitelia 2. – 4. ročníka
Poskladaj mi rozprávku	Tvorba rozprávky v podobe leporela pre mladších kamarátov – prepojenie SJL a VYV	november, december	učitelia SJL a VYV, vychovávateľa
Vystúpenia k Dňu matiek	Dramatizácia príbehu, prednes básne,...	máj	vyučujúci a vychovávateľa
Literárny karneval	Predstavenie lit. postavy	február	Míchaličková, Čurgaliová
Návšteva Krajskej knižnice K. Kmeťku v Nitre	Program o knihách v spolupráci s KK K. Kmeťku	Podľa ponuky	učitelia SJL
Výstavky kníh v školskej knižnici, v triede	Oboznámenie sa s tvorbou súčasných spisovateľov.	marec	učitelia SJL
Zahrajme si rozprávku	Dramatizácia rozprávky v ŠKD	marec	vychovávateľa
Starší čítajú mladším	Marec – mesiac knihy – starší	marec	Míchaličková

Názov aktivity	Obsahová náplň	Termín realizácie	Zodpovední
	žiaci čítajú mladším žiakom (spolupráca s MŠ)		
Z rozprávky do rozprávky	Spoznávame rozprávky	apríl	Pauverová, Čurgaliová
Knižní detektívi	Súťaž v poznaní známych rozprávok	apríl	Michaličková
Mladý spisovateľ (vlastná tvorba)	Súťaž v tvorbe vlastného príbehu, básne.	máj	učitelia SJL
Divadelné predstavenie v DAB Nitra (príd. SND v Bratislave)	Návšteva divadelného predstavenia	podľa ponuky	tr. učitelia
Divadelné predstavenie v SD K. Spišáka Nitra	Návšteva divadelného predstavenia	podľa ponuky	tr. učitelia
Nakresli si príbeh	tvorenie vlastných komiksov a príspevku do školského časopisu Lipka	priebežne	učitelia SJL, VYV, INF
Pasovanie prvkov za čitateľov šk. knižnice	Prváci spoznávajú školskú knižnicu	jún	Michaličková, Čurgaliová
Beseda so spisovateľom	Spoznávanie tvorby súčasných slov. spisovateľov	podľa dohody	tr. učitelia, učitelia SJL
Predstavím Vám knihu	mimočítankové čítanie kníh v triedach	priebežne	učitelia SJL, vychovávateľa
Tvoríme maľované čítania pre mladších žiakov podľa prečítaného textu.	Príspevok do časopisu Lipka	priebežne	učitelia SJL, VYV, INF
Tvoríme medailóniky, prezentácie o spisovateľoch, ich tvorbe	Oboznámiť sa so spisovateľmi a ich tvorbou, ktorí píšu/písali pre deti	priebežne	učitelia SJL, VYV, INF
Hádaš, hádam, hádame (Čarujeme so slovami)	Tvoríme literárne hádanky, slovné hry, krížovky, osemšmerovky	priebežne	vyučujúci SJL
Vzdelávanie pedagógov v oblasti čitateľskej gramotnosti	Získanie nových poznatkov v tejto oblasti, školenia, kurzy organizovaných MPC	podľa ponuky	vyučujúci SJL
Individuálne štúdium učiteľov na ZŠ v oblasti čitateľskej gramotnosti	Samoštúdium a odovzdávanie vlastných skúseností získaných vo výchov. –vzdel. procese	Priebežne, zasadnutia MO	Učiteľia ZŠ
Používanie pracovných zošitov zameraných na rozvoj matematickej a čitateľskej gramotnosti	Prehlbovať porozumenie čítaného textu, vyhľadávanie súvislostí,...	priebežne	Učiteľia ZŠ
Rozvíjanie gramotnosti v rámci medzipredmetových vzťahov vo všetkých	Rozvíjať komunikačné kompetencie v rámci	priebežne	Učiteľia ZŠ

Názov aktivity	Obsahová náplň	Termín realizácie	Zodpovední
predmetoch a v ŠKD	medzipredmetových vzťahov		
Práca s informačnými textami	Práca s webovými stránkami, využitie IKT, elektronické texty, úlohy podporujúce záujem žiakov o čítanie	priebežne	Učitelia ZŠ

